

Att vittna i domstol

Vittnesplikten är i grunden en skyldighet för alla medborgare. För dig som psykolog kan vittnesplikten begränsas av reglerna om sekretess och tystnadsplikt. Hur man ska hantera sådana frågor beror på omständigheterna i den enskilda situationen. Du som medlem kan vända dig till Psykologförbundets medlemsrådgivning med dina frågor vilket vi råder dig till om du har funderingar om detta. Glöm inte heller bort att du även kan vända dig till domstolen om du undrar över något i samband med ett vittnesförhör.

Om du blir kontaktad av ett ombud, eller en åklagare, som önskar att du vittnar i domstol bör du till att börja med ta reda på vilka uppgifter som hen är intresserad av att få från dig och varför. Är det fråga om ett brottmål, en vårdnadstvist eller t.ex. ett LVU-ärende? Vad ska du höras om? När ett ombud får klart för sig vad du vet eller inte vet händer det ibland att förhöret inte blir av.

Om du har svårt att inställa dig personligen till en rättegång, exempelvis pga att domstolen ligger på annan ort, kan det vara möjligt att genomföra ett vittnesförhör per telefon. Ta i så fall i första hand upp den saken med den som vill åberopa dig som vittne.

Rättegången

I den kallelse som domstolen skickar ut till dig som ska vittna anges när och var rättegången ska äga rum. När rättegången startar kontrollerar ordföranden att vittnen och övriga är närvarande och vittnena får därefter gå utanför rättssalen och vänta på att bli utropade.

I rättssalen sitter rättsens ledamöter med ordföranden i mitten. Beroende på vilken typ av rättegång och vilken domstol det är fråga om varierar de övriga ledamöterna. De kan vara nämndemän eller juristdomare. Bredvid ordföranden sitter en protokollförare.

Din plats som vittne är i en stol mitt i rättssalen framför rättsens ordförande. På vardera sidan om vittnesstolen sitter parterna i rättegången. Det kan t.ex. vara föräldrar med sina ombud om det är en vårdnadstvist eller ett LVU-mål, eller åklagaren och den åtalade med sin försvarare om det är en brottmålsrättegång. När man som vittne väl satt sig ska man inte lämna platsen förrän rättsens ordförande tillåter det. Om man behöver paus ska man fråga rättsens ordförande.

I korthet går ett förhör till på det sättet att första delen av förhöret i regel sköts av den som åberopat dig som vittne, en advokat eller åklagare. Andra delen av förhöret, motförhöret, sköts av motsidan. Därefter, i den tredje delen, får den som först förhörd dig möjlighet att återigen ställa frågor av kompletterande karaktär för att klargöra omständigheter som kommit fram i den andra delen av förhöret.

När vittnesförhöret är avslutat får du möjlighet att begära ersättning för din inställelse i rätten. Det kan gälla exempelvis kostnader för resa och eventuella inkomstbortfall. I en del fall betalas ersättningen av det allmänna medan det i andra är den part som åberopat dig som ska betala. Det är rätten som beslutar om vilka kostnader du har rätt att få ersättning för och vem som ska betala.

Tips om själva förhöret

För de flesta är vittnesförhör ovanligt och kanske stressande. Här är några tips att tänka på som kan underlätta.

- Det första och egentligen självklara är förstås att tala sanning. Du hörs under ed och mened är en allvarlig sak.
- Du skall inte gissa, spekulera eller anta. Vittna bara om sådant som du faktiskt känner till.
- Ingen kan kräva att du ska kunna svara på alla frågor som ställs. Tvärtom är det viktigt att vara tydlig med det du inte kan svara på, oavsett om du inte vet eller inte kommer ihåg.
- Koncentrera dig och lyssna noga på frågorna som ställs. Svara bara på den ställda frågan och gör det så klart och enkelt som möjligt. Använd dina egna ord. Försök att svara utan att använda fackspråk. Förklara vad eventuella facktermer som du använder betyder.
- Stressa inte! Pausa gärna några sekunder efter varje fråga för att tänka efter hur du ska svara. När en fråga ställs kan det vara lätt att i förväg

ana vartåt frågan lutar och frestas att svara trots att frågan inte är färdig. Hela förhöret blir lättare att följa om svaret inte måste upprepas när frågan väl är färdigställd.

- Tänk på att du inte behöver ta ansvar för hur förhöret genomförs! Försök inte tolka frågorna och "hjälpa" den som förhör dig. Om du inte förstår en fråga eller ett ord eller uttryck i en fråga, tveka inte att säga det. Samma sak gäller om du inte uppfattar en fråga - be då att få höra den på nytt. Du har också rätt att få frågor ställda en i taget. Om du får en komplex fråga eller flera i en, kan du be att få frågorna uppdelade.
- Om du är säker på din sak och kan svara med ett "ja" eller "nej" – gör det! Många frågor kan dock inte besvaras korrekt med ett enkelt "ja" eller "nej". Om du får en s.k. ledande fråga har du full rätt att svara att ett sådant svar skulle bli missvisande eller ofullständigt. Ledande frågor är sådana som inbjuder till ett visst svar, till exempel sådana som inleds med frasen "Är det inte riktigt att...".
- Om du blir avbruten innan du svarat helt på frågan - fortsätt med ditt svar efter avbrottet ända till du har svarat färdigt.
- Om du skulle komma på att ett av dina tidigare svar är oriktigt eller ofullständigt bör du tala om det innan förhöret avslutas.
- Ombuden ställer normalt sett frågor om saker som talar för deras sak. Bekymra dig då inte om att frågorna är partiska. Din uppgift är bara att svara på de frågor som ställs på ett så noggrant och objektivt sätt som möjligt. Det är inte din uppgift att ta ansvar för utgången i målet. Det är det parterna, deras ombud och rätten som ska göra.
- Bli inte oroad om dina svar inte stämmer överens med uttalanden som du kan ha gjort tidigare. Även den ärligaste och mest noggranna personen som upprepar en berättelse gör det på olika sätt varje gång. Svara så gott du kommer ihåg. Om du konfronteras med olikheter i dina uttalanden och det finns en förklaring, berätta då det.